

Sygn. akt I ACa 821/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 grudnia 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Edyta Buczkowska –Żuk
Sędziowie:	SSA Eugeniusz Skotarczak SSA Maria Iwankiewicz (spr.)
Protokolant:	st. sekr.sądowy Beata Waclawik

po rozpoznaniu w dniu 6 grudnia 2012 r. na rozprawie w Szczecinie

sprawy z powództwa A. I.

przeciwko W. w W.

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie

z dnia 18 lutego 2010 r., sygn. akt I C 429/09

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w Szczecinie do ponownego rozpoznania pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

SSA M. Iwankiewicz SSA E. Buczkowska – Żuk SSA E. Skotarczak

Sygn. akt I ACa 821/11

UZASADNIENIE

Powód A. I. wniósł o zobowiązanie pozwanej W. w W. Oddział (...) w S. do złożenia oświadczenia woli, w którym pozwana zobowiązuje się w terminie 30 dni od dnia uprawomocnienia się wyroku wypłacić powodowi kwotę 161.134,14 zł tytułem należnej w związku ze zwolnieniem ze służby wojskowej odprawy mieszkaniowej wraz z ustawowymi odsetkami od dnia zwolnienia z zawodowej służby wojskowej do dnia zapłaty.

Pozwana W. w W. Oddział (...) w S. wniosła o oddalenie powództwa, wskazując że do powoda miałby zastosowanie art. 23 ust. 2 ustawy z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP, w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 lipca 2004 roku stanowiący, że żołnierzowi służby stałej, zwalnianemu z zawodowej służby wojskowej, zamieszkałemu w lokalu nie będącym kwaterą, przysługuje prawo do zamieszkiwania w tym lokalu. Powód jednak opuścił lokal

przed złożeniem wniosku o odprawę mieszkaniową i przed zakończeniem służby, co ocenić należy jako jego odmowę zamieszkiwania w lokalu mieszkalnym, co skutkuje utratą przez niego uprawnień związanych z zakwaterowaniem przez czas zajmowania stanowiska służbowego.

Wyrokiem z dnia 18 lutego 2010 roku Sąd Okręgowy w Szczecinie zobowiązał pozwaną W. w W. Oddział (...) w S. do złożenia oświadczenia woli o następującej treści: „W. w W. Oddział (...) w S. zobowiązuje się w terminie 30 dni od dnia uprawomocnienia się wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 18 lutego 2010 r. wydanego w sprawie IC 429/09 zapłacić A. I. kwotę 161.134,14 zł tytułem odprawy mieszkaniowej należnej w związku ze zwolnieniem ze służby wojskowej wraz z ustawowymi odsetkami od kwoty 80.567,07 zł od dnia 29 marca 2009 r. i odsetkami ustawowymi od kwoty 80.567,07 zł od dnia 31 marca 2009r.” (pkt. I); oddalił powództwo w pozostałej części (pkt. II). Orzekając o kosztach procesu zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 5.117 zł (pkt. III) i nakazał pobrać od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Szczecinie kwotę 6.557 zł tytułem należnych kosztów sądowych (pkt. IV).

Wyrok tej treści Sąd Okręgowy wydał po dokonaniu ustaleń faktycznych, z których wynika, że powód A. I. był zawodowym żołnierzem na podstawie kontraktu na pełnienie służby stałej w okresie od dnia 15 września 1979 r. do dnia 28 lutego 2009 r. Decyzją Dyrektora Departamentu Kadr z dnia 23 lutego 2009 r. powód został zwolniony z zawodowej służby wojskowej i przeniesiony do rezerwy wskutek upływu terminu wypowiedzenia stosunku służbowego zawodowej służby wojskowej. Termin wypowiedzenia upłynął z dniem 28 lutego 2009 r. W dniu zwolnienia z zawodowej służby wojskowej powód posiadał 29 lat, 5 miesięcy i 16 dni wysługi, od której uzależniona jest wysokość dodatku za długoletnią służbę wojskową. Decyzją przydziału osobnej kwatery stałej nr 15/90 z dnia 12 kwietnia 1990 r. powodowi przydzielono osobną kwaterę stałą, o powierzchni użytkowej 58,2 m² (mieszkalnej 41,2 m²), położoną przy ul. (...) w Z., którą powód zdał przed zwolnieniem go z zawodowej służby wojskowej. W dniu 26 lutego 2009 r. oraz w dniu 10 kwietnia 2009 r. powód złożył do Dyrektora Oddziału Regionalnego pozwanej W. w S. wniosek o odprawę mieszkaniową w formie pieniężnej. Wskazał w nich czterech członków rodziny (żonę i trójkę dzieci w wieku poniżej 25 lat), którzy powinni być uwzględnieni przy ustalaniu przysługującej mu powierzchni użytkowej podstawowej. Oba wnioski zostały rozpatrzone odmownie. Z dniem 1 marca 2009 r. powód nabył uprawnienie do emerytury wojskowej. Decyzją z dnia 30 kwietnia 2009 r. przyznano mu świadczenie emerytalne w wysokości 4.773,44 zł., ale jego wypłatę zawieszono do dnia 28 lutego 2010 r. Po dniu 1 lipca 2004 r. nie została w stosunku do powoda wydana decyzja o prawie zamieszkiwania w lokalu mieszkalnym. W swoich ustaleniach Sąd pierwszej instancji wskazał, że wartość odtworzeniowa 1 m² powierzchni użytkowej lokalu mieszkalnego w 2009 r. wynosiła 2778,33 zł.

Ustaliwszy powyższe Sąd Okręgowy uznał powództwo za zasadne. Stwierdził, że podstawę prawną roszczenia powoda stanowi art. 64 k.c. w związku z art. 23 ust. 1 pkt 1 lit. b ustawy z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej. Sąd ten stanął na stanowisku, że powód spełnił przesłanki określone w tym przepisie. Nie podzielił natomiast stanowiska pozwanej, że do nabycia uprawnień do odprawy mieszkaniowej konieczne jest łączne spełnienie przesłanek określonych w art. 23 ust. 1 pkt 1. pod lit. a i b. W ocenie Sądu pierwszej instancji wystarczającym jest spełnienie jednej z nich. Sąd ten nie zgodził się również z twierdzeniem pozwanej, że lokal, który został przydzielony powodowi na podstawie decyzji z 1990 r. nie jest kwaterą w rozumieniu obecnie obowiązujących przepisów o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych wskazując, że zawarta w ustawie o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP definicja pojęcia „kwatery” nie uzależnia uznania za kwaterę zajmowanego przez żołnierza lokalu od wpisania tegoż lokalu do wykazu kwater. Uznanie lokalu za kwaterę stałą uzależnione jest od tego, czy dany lokal znajduje się w dyspozycji W. oraz od tego czy jest on wyłącznie przeznaczony na zakwaterowanie żołnierza służby stałej. Sąd pierwszej instancji zwrócił uwagę, że lokal przy ulicy (...) w Z. został przydzielony powodowi „decyzją przydziału osobnej kwatery stałej” w 1990 r. a status tego lokalu, do chwili zwolnienia go przez powoda, nie uległ zmianie. Po dniu 1 lipca 2004 r. nie została w stosunku do powoda wydana decyzja o prawie zamieszkiwania w lokalu mieszkalnym, o której mowa w art. 23 ust. 2 ww. ustawy, a którą wydaje Dyrektor oddziału regionalnego Agencji. Natomiast z art. 24 ww. ustawy wynika, że decyzji o prawie zamieszkiwania w lokalu mieszkalnym nie wydaje się m.in. w sytuacji, kiedy żołnierz służby stałej nie skorzystał z uprawnień, o których mowa w art. 87 tej ustawy lub nie zwolnił osobnej kwatery stałej. Treść powołanych wyżej przepisów, zdaniem Sądu Okręgowego prowadzi do wniosku, że powód utraciłby uprawnienia do odprawy mieszkaniowej dopiero wówczas, gdyby w stosunku do niego została wydana decyzja o

prawie do zamieszkiwania w lokalu mieszkalnym, a on odmówiłby zamieszkiwania w tym lokalu. Z niespornych okoliczności sprawy wynika, że taka decyzja nie została wydana. Jeśli faktycznie lokal zajmowany przez powoda stał się zbędny na zakwaterowanie służby stałej, to pozwana powinna była dać temu wyraz przez wydanie stosownej decyzji o prawie do zamieszkiwania w nim przez powoda. Aktualnie, w ocenie tego Sądu, nie może natomiast wyciągać w stosunku do powoda ujemnych konsekwencji z faktu zwolnienia przez niego lokalu, który w decyzji o przydziale został określony jako osobna kwatera stała. Uznając, że powód spełnił przesłanki z art. 23 ust. 1 pkt 1 lit. b ww. ustawy, nabywając prawo do emerytury wojskowej i do dnia zwolnienia z zawodowej służby wojskowej nie otrzymując decyzji o prawie zamieszkiwania w lokalu mieszkalnym, Sąd Okręgowy ustalił wysokość należnej mu odprawy mieszkaniowej na podstawie art. 47 ust. 1 ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP. Sąd ten wskazał, że odprawa ta stanowi iloczyn maksymalnej powierzchni użytkowej podstawowej przypadającej na jedną normę, o której mowa w art. 26 ust. 1 tej ustawy, ilości norm należnych żołnierzowi w dniu zawarcia umowy o wypłatę odprawy mieszkaniowej, wskaźnika 1,45 i wartości odtworzeniowej 1 m² powierzchni użytkowej lokalu, którą ogłasza raz w roku Prezes Agencji. W tej sytuacji w ocenie tego Sądu wartość przysługującego powodowi lokalu wynosi 201.428,925 zł, a maksymalna wysokość odprawy, jaką powód może otrzymać nie może przekraczać 80 % tej wartości, a zatem nie może przekroczyć kwoty 161.143,14 zł. Powód w swoim żądaniu określił kwotę mniejszą - 161.134,14 zł i dlatego, by nie wyjść ponad jego żądanie, w takiej wysokości została określona wysokość należnej mu odprawy.

Sąd pierwszej instancji uznał, że strona pozwana miała obowiązek zawrzeć z powodem umowę o odprawę mieszkaniową najpóźniej w terminie 30 dni od złożenia przez niego wniosku. Skoro pozwana odmówiła zawarcia umowy, powodowi przysługuje roszczenie przewidziane w art. 64 k.c. o zobowiązanie jej do zawarcia tej umowy. Sąd Okręgowy uwzględnił roszczenie powoda co do obowiązku zawarcia umowy, modyfikując datę początkową naliczania odsetek od należnego świadczenia pieniężnego. Sąd ten miał na uwadze, że powód złożył wniosek o odprawę pieniężną w dniu 26 lutego 2009 r. a zatem najpóźniej do dnia 28 marca 2009r. pozwana powinna rozpatrzyć ten wniosek i wypłacić mu w formie zaliczkowej połowę należnej z tego tytułu kwoty, czyli 80.567,07 zł. Drugą połowę powinna zgodnie z powołanymi wyżej przepisami wypłacić w terminie 30 dni od dnia zwolnienia powoda ze służby wojskowej, czyli do dnia 30 marca 2009 r. Z tych względów Sąd ten zobowiązał pozwaną do złożenia oświadczenia woli w przedmiocie zapłaty odprawy mieszkaniowej z odsetkami ustawowymi od kwoty 80.567,07 zł od dnia 29 marca 2009r. i od kwoty 80.567,07 zł od dnia 31 marca 2009 r. a w pozostałej części powództwo oddalił.

O kosztach postępowania orzeczono w oparciu o art. 98 § 1 k.p.c. a nadto art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych z dnia 28 lipca 2005r.

Apelację od tego wyroku wywiodła strona pozwana, zarzucając naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie:

- art. 64 k.c. w zw. art.23 ust. 1 pkt 1 lit.a) , art. 23 ust. 2 i 4 w związku z art. 1a pkt 3 ustawy z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP przez przyjęcie, że powód zamieszkiwał w kwaterze w rozumieniu przepisów ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP oraz że spełnił warunki do zawarcia umowy o wypłatę odprawy mieszkaniowej, o jakiej mowa w art. 47 ust. 2 ustawy;

- art. 24 ust 1 pkt 1) i pkt 4) tej ustawy przez przyjęcie, że w stosunku do powoda nie nastąpiło całkowite zrealizowanie prawa do kwatery w formie rzeczowej tj. poprzez przydział osobnej kwatery stałej;

- art. 1a) pkt 3 w zw. z art. 23 ust. 4 tej ustawy przez przyjęcie, że lokal zajmowany przez powoda posiadał status „kwatery”.

Nadto apelująca zarzuciła obrazę art. 481 §1 k.c. przez zasądzenie odsetek za okres przed zawarciem umowy, podczas gdy obowiązek zapłaty odsetek realizuje się dopiero po zawarciu umowy przewidzianej w art. 47 ust. 2 ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP.

W uzasadnieniu swojej apelacji pozwana podniosła m.in. że jej zdaniem wymagania określone w art. 23 ust. 1 ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP powinny być spełnione łącznie. Gdyby miało być inaczej tj. gdyby wyliczenie

miało charakter alternatywy rozłącznej, jak to przyjął Sąd Okręgowy, to ustawodawca zgodnie z zasadami techniki legislacyjnej dokonałby tego wyliczenia w ten sposób, że w każdym punkcie wyliczenia tj. po treści litery a) na końcu zawarłby zwrot „albo”. Skoro tego nie zrobił to warunki wymienione w ust. 1. pkt 1 lit. a) i lit. b) ust. 1 art. 23 tej ustawy muszą być spełnione łącznie.

Apelująca podkreśliła, że w stanie prawnym obowiązującym od 1 lipca 2004 roku ustawodawca zmienił zasadniczo konstrukcję zapewnienia żołnierzom zakwaterowania. Dotyczy to również zmiany pojęcia „kwatery”. Definicja kwatery ma obecnie znaczenie wyłącznie przedmiotowe. Brak jest podstaw aby dokonywać wykładni przepisu w ten sposób, że dla oceny spełnienia przesłanek wymaganych przepisem dla przyznania prawa dla odprawy dokonuje się oceny częściowo na podstawie poprzednio obowiązujących przepisów (w zakresie zamieszkiwania w kwaterze) a częściowo na podstawie nowych przepisów (w zakresie nie otrzymania decyzji o prawie zamieszkiwania). Apelująca wskazała, że definicja „kwatery” zawarta jest w słowniczku ustawowym w art. 1a ustawy, stanowiącym że „kwatery” jest lokal mieszkalny przeznaczony wyłącznie na zakwaterowanie żołnierzy służby stałej. Zgodnie z ust. 4 powołanego art. 23 ustawy wykaz kwater sporządza dyrektor oddziału regionalnego a zatwierdza go Prezes Agencji, w uzgodnieniu z Ministrem Obrony Narodowej. Powód w dniu zwolnienia z zawodowej służby wojskowej nie zajmował w ogóle lokalu mieszkalnego będącego w zasobach pozwanej Agencji, a zajmowany uprzednio lokal położony w Z. przy ul. (...) zwolniony przez powoda i przekazany pozwanej do dyspozycji przed zakończeniem służby zawodowej nie posiadał statusu kwatery; nie był i nie jest umieszczony na wykazie kwater. Zdaniem apelującej Sąd Okręgowy błędnie przyjął, że skoro powodowi została wydana decyzja o przydziale osobnej kwatery stałej to status tego lokalu nie uległ zmianie do chwili zwolnienia powoda ze służby. Skoro Sąd Okręgowy przyjął, że powód jako żołnierz służby stałej otrzymał przydział osobnej kwatery stałej - to konsekwencją tego winno być uznanie, że w stosunku do powoda zostało spełnione roszczenie wynikające z ustawy o zakwaterowaniu sił zbrojnych tj. zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych i roszczenie powoda wygasło. Pozwana ma ustawowy obowiązek zapewnienia żołnierzowi zawodowemu zakwaterowania i w przypadku powoda obowiązek ten został spełniony poprzez przydzielenie kwatery w 1990 roku. Brak jest natomiast podstaw aby powód miał po raz drugi korzystać z przywilejów ustawy. Apelująca zwróciła uwagę na regulację zawartą w art. 23 ust.2 ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP, która w jej ocenie znajduje zastosowanie wobec powoda. Przepis ten gwarantuje każdemu żołnierzowi zwalnianemu ze służby a mającemu już spełnione roszczenie o przydział kwatery w formie rzeczowej (przydział kwatery w stanie prawnym sprzed 01.07.2004 r.) - prawo do zamieszkiwania w dotychczasowym lokalu. Wyjątkiem jest gdy lokal ten jest przez upoważnione organy uznany za niezbędny dla wojska i umieszczony na wykazie kwater. Wtedy osoba zajmująca taki lokal tj. będący kwaterą - w zamian za zwolnienie lokalu otrzyma odprawę mieszkaniową. Prawa powoda do odprawy mieszkaniowej nie można również, zdaniem apelującej, upatrywać w przepisie art. 87 tej ustawy, który zamieszczony jest w rozdziale „Przepisy przejściowe” , a więc służy regulacji stanów zaszłych pod rządami poprzednio obowiązujących przepisów, ale nie może być źródłem nabycia uprawnień.

Apelująca kwestionowała zasądzenie odsetek ustawowych od dnia 29 marca 2009 r. bowiem w jej ocenie obowiązek wypłaty odprawy mieszkaniowej aktualizuje się po zawarciu umowy przewidzianej w art. 47 ust. 2 ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP, a treść umowy kształtuje wola stron.

W odpowiedzi na apelację powód wniósł o jej oddalenie i zasądzenie na jego rzecz od pozwanej kosztów zastępstwa w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie wyrokiem z dnia 22 czerwca 2010 r. w sprawie I ACa 281/10 oddalił tę apelację. W uzasadnieniu swojego wyroku Sąd Apelacyjny w pełni podzielił i przyjął za własną wykładnię przepisów prawa materialnego dokonaną przez Sąd Okręgowy uznając, że jest ona prawidłową i została odpowiednio zastosowana do niespornych w niniejszej sprawie okoliczności faktycznych, co doprowadziło do trafnych wniosków prawnych. Sąd Odwoławczy zaznaczył, że nowelizacja wprowadzona ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw wprowadziła roszczenie z tytułu odprawy mieszkaniowej w miejsce ekwiwalentu pieniężnego w stosunku do żołnierzy służby wojskowej, zwalnianych poczynając od dnia 1 lipca 2004 r.

Sąd Apelacyjny w pełni przychylił się do przedstawionej przez Sąd pierwszej instancji interpretacji pojęcia „kwatery” w rozumieniu art. 23 ust. 1 ustawy z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP a jednocześnie zaznaczył, że skoro powód w chwili zwolnienia ze służby nie zamieszkiwał w kwaterze przydzielonej mu decyzją o przydziale z dnia 12 kwietnia 1990 r. z uwagi na jej zdanie przez zakończeniem służby, podstawę jego roszczenia z tytułu odprawy mieszkaniowej stanowi norma zawarta w art. 23 ust. 1 pkt 1 lit b ustawy. Kwestia statusu wcześniej zajmowanego przez niego mieszkania ma zatem znaczenie poboczne. Nie mniej jednak Sąd ten podkreślił, że zgodnie z art. 1a pkt 3 ustawy w brzmieniu obowiązującym w dacie zwolnienia powoda ze służby tj. 28 lutego 2009 r. umieszczenie lokalu na liście kwater nie stanowiło warunku niezbędnego do zakwalifikowania lokalu jako kwatery. Zaznaczył również, że zgodnie z art. 47 ust. 2 ustawy we wskazanej dacie odprawę mieszkaniową wypłaca się na podstawie umowy zawartej między dyrektorem oddziału regionalnego Agencji a osobą uprawnioną zwalniającą kwaterę, w przypadku jej zajmowania. Sąd ten zwrócił uwagę, że poza sporem pozostaje fakt, że wobec powoda nie została wydana decyzja o prawie zamieszkiwania w lokalu, jak również, że zaistniały pozostałe okoliczności wskazane w art. 23 ust. 1 pkt 1 lit. b ustawy. Uzupełniając Sąd Apelacyjny wskazał na uzasadnienie projektu do ustawy nowelizującej, która wprowadziła odprawę mieszkaniową, a zgodnie z którym zmiana art. 23 ustawy miała na celu uregulowanie problematyki związanej z uprawnieniami żołnierzy służby stałej po ich zwolnieniu z zawodowej służby wojskowej i dotyczy dwóch sytuacji, w zależności od tego, czy żołnierz mieszka w kwaterze, czy w niej nie mieszka w dniu zwolnienia z zawodowej służby wojskowej. W pierwszym przypadku ustawodawca przewidywał, że będzie mu przysługiwała odprawa mieszkaniowa albo lokal zamienny, w drugim – wyłącznie odprawa mieszkaniowa (druk nr 1830 z dnia 8 lipca 2003r.). W uzasadnieniu przyjętych w art. 47 ustawy zasad określania wysokości odprawy mieszkaniowej wskazano, że zostały one skalkulowane w taki sposób, aby średnia wartość odprawy mieszkaniowej, jednolita w całym kraju, równa była średniej wartości ekwiwalentu pieniężnego za zrzeczenie się prawa do lokalu w 2003 roku. W ocenie Sądu Odwoławczego nie można również zgodzić się ze skarżącą, że prawo powoda do zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych zostało zrealizowane poprzez przydział kwatery stałej w dniu 12 kwietnia 1990 r. skoro zdał on kwaterę, a jednocześnie nie zostało ujawnione, aby względem niego zachodziły okoliczności przewidziane w art. 87 ustawy, w których odprawa mieszkaniowa nie przysługuje (w szczególności nie wypłacono mu ekwiwalentu pieniężnego w zamian za rezygnację z osobnej kwatery stałej).

Za chybiony Sąd Apelacyjny uznał zarzut apelującej odnoszący się do roszczenia ubocznego z tytułu odsetek wskazując, że dla początku terminu należności odsetkowej nie jest determinująca data zawarcia umowy przewidzianej w art. 47 ust. 2 ustawy (w brzmieniu sprzed 1 lipca 2010 r.), lecz istotna jest data wymagalności roszczenia. Skoro zawarcie umowy winno nastąpić w terminie 30 dni od dnia złożenia wniosku o wypłatę odprawy mieszkaniowej i wówczas uprawnionemu należy się wypłata połowy świadczenia, a druga połowa winna zostać wypłacona mu w terminie 30 dni, to terminy te wyznaczają daty, po których upływie uprawniony może, stosownie do art. 481 § 1 k.c. domagać się odsetek z tytułu opóźnienia.

Od powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie strona pozwana złożyła skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego. W wyniku rozpoznania tej skargi, wyrokiem z dnia 7 października 2011 r. w sprawie o sygn. akt II CSK 693/10, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Apelacyjnemu w Szczecinie do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Najwyższy omówił regulację problematyki zakwaterowania stałego żołnierzy zawodowych obowiązującą przed dniem 1 lipca 2004 r. oraz po zmianach wprowadzonych ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. nowelizującą ustawę o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP. Sąd ten odwołał się do treści art. 23 ustęp 1 ustawy w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 roku, nowelizującą ustawę o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP, stanowiącego że osoby, którym do dnia wejścia w życie tej ustawy, przydzielono osobną kwaterę stałą, zachowywały nabyte do tego dnia uprawnienia na czas zajmowania tej kwatery. Według wskazanego przepisu, dotychczasowe decyzje o przydziale osobnej kwatery stałej zachowały swoją moc prawną. Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że z art. 24 ustęp 5 pkt. 5 in fine ustawy z 1995 r. w brzmieniu nadanym ustawą nowelizującą z dnia 16.04.2004 roku, wynika że nie wydaje się decyzji o prawie zamieszkiwania w lokalu mieszkalnym żołnierzowi służby stałej, który nie zwolnił osobnej kwatery stałej. W ocenie Sądu Najwyższego powyższe oznacza, że wobec powoda, dysponującego decyzją o

przydziale osobnej kwatery stałej z dnia 12 kwietnia 1990 roku i nadal w dniu 1 lipca 2004 roku tę kwaterę zajmującego wraz z rodziną, nie było podstaw do wydania po dniu 1 lipca 2004 roku decyzji o prawie do zamieszkiwania w trybie art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 lipca 2004 roku. Obowiązujący natomiast w dniu zwolnienia powoda ze służby art. 23 ustęp 1 punkt 1 litera a) ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP przewidywał, że odprawa mieszkaniowa przysługuje żołnierzowi służby stałej, zwalnianemu z zawodowej służby wojskowej, zamieszkałemu w kwaterze, o ile nabył on prawo do emerytury wojskowej lub wojskowej renty inwalidzkiej lub został zwolniony z zawodowej służby wojskowej przed upływem okresu wymaganego do nabycia uprawnień do emerytury wojskowej, w przypadku wypowiedzenia mu stosunku służbowego zawodowej służby wojskowej przez właściwy organ wojskowy. Z regulacją tą koreluje przepis art. 47 ustęp 2 tej ustawy przewidujący, że odprawę mieszkaniową wypłaca się na podstawie umowy zawartej między dyrektorem oddziału regionalnego Agencji, a osobą uprawnioną, zwalnającą kwaterę w przypadku jej zajmowania.

Sąd Najwyższy zauważył, że z niekwestionowanych w sprawie ustaleń faktycznych wynika, że powód przed zwolnieniem go z zawodowej służby wojskowej zdał dobrowolnie przydzielony mu w 1990 roku lokal, jako osobną kwaterę stałą. Brak jest natomiast ustaleń faktycznych, określających ówczesny status prawny tego lokalu. W szczególności czy stanowił on w dacie zdania, bądź zakończenia służby, kwaterę w rozumieniu ustawy z 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP, niezbędną do zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych żołnierzy służby czynnej i figurującą w wykazie, o którym mowa w art. 23 ustęp 4 tej ustawy.

Zdaniem Sądu Najwyższego - w konsekwencji nie wiadomo czy powód miał obowiązek zdać ten lokal wobec zakończenia służby wojskowej czy też dalej mógł go zajmować. Są to, zdaniem tego Sądu, okoliczności istotne dla oceny czy nieodzowne było wydanie decyzji o prawie do zamieszkania, a co za tym idzie czy niewydanie tej decyzji rodziło, jak to przyjął Sąd Apelacyjny, skutek prawny w postaci uprawnienia powoda do odprawy mieszkaniowej. W ocenie Sądu Najwyższego uszło uwagi Sądu Apelacyjnego, że ekonomiczną funkcją odprawy mieszkaniowej, o której mowa w art. 47 ustawy z 1995 roku o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP, wypłacanej ze środków Skarbu Państwa, jest udzielenie pomocy byłemu żołnierzowi w zaspokojeniu jego potrzeb mieszkaniowych po zakończeniu służby wojskowej, jeśli nie może on pozostać w dotychczasowym mieszkaniu z uwagi na jego niezbędność do zaspokojenia potrzeb żołnierzy, znajdujących się aktualnie w służbie czynnej. Zakłada to więc obowiązek opuszczenia dotychczas zajmowanego lokalu (kwatery) i poszukiwanie jego poza służbą, czego ekonomiczne skutki ma łagodzić właśnie odprawa mieszkaniowa.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Ponownie rozpoznając apelację pozwaną, w świetle wywodów Sądu Najwyższego, należało uznać ją za zasadną.

Na wstępie, Sąd Apelacyjny wskazuje, że prawidłowe rozstrzygnięcie każdej sprawy uzależnione jest od spełnienia przez Sąd meriti dwóch naczelných obowiązków procesowych, tj. przeprowadzenia postępowania dowodowego w sposób określony przepisami procesowymi oraz dokonania wszechstronnej oceny całokształtu okoliczności ujawnionych w toku rozprawy głównej. Rozstrzygnięcie to winno również znajdować oparcie w przepisach prawa materialnego, adekwatnych do poczynionych ustaleń faktycznych. Powyższe stwierdzenie dotyczy wszelkich rozstrzygnięć zapadających w toku postępowania sądowego, w tym również drugoinstancyjnych. Istotą postępowania apelacyjnego jest zbadanie zasadności podstaw zarzutów skierowanych przeciwko orzeczeniu Sądu pierwszej instancji bowiem, mimo że jest postępowaniem merytorycznym, ma nadto charakter kontrolny. Sąd Odwoławczy orzeka przy tym w oparciu o całokształt zgromadzonego materiału dowodowego, dokonując na nowo jego własnej, samodzielnej i swobodnej oceny. Jako Sąd merytoryczny może nadto czynić ustalenia i to odmienne od ustaleń Sądu pierwszej instancji, bazując na tym samym materiale dowodowym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 06 lutego 2003 r., sygn. IV CKN 1752/00, niepubl.; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 09 maja 2002 r., sygn. II CKN 615/00, niepubl.). Może również uzupełnić postępowanie dowodowe w granicach zaskarżenia, kierując się przepisami regulującymi to postępowanie przed sądem pierwszej instancji.

Innymi słowy ocena zasadności roszczenia dochodzonego przez powoda przed sądem powszechnym musi być poprzedzona ustaleniem wszystkich okoliczności faktycznych, istotnych dla oceny czy i jakie przepisy prawa

materialnego mogą mieć zastosowanie w sprawie, a w szczególności czy udzielają one ochrony prawom powoda i jego żądaniom sformułowanym w pozwie. Właściwe ustalenia faktyczne Sąd pierwszej instancji poprzedza zebraniem i przeprowadzeniem dowodów zgodnie z przepisami kodeksu postępowania cywilnego. Dopiero te ustalenia pozwalają na dokonanie subsumcji i wskazanie na przepisy prawa materialnego mające zastosowanie w sprawie. Rozstrzygnięcie istoty sprawy nie jest możliwe także bez dokonania prawidłowej wykładni tych przepisów. Brak należytego ustalenia wszystkich istotnych w sprawie okoliczności faktycznych skutkuje brakiem rozpoznania istoty sprawy.

Niezbędnym jest zaznaczenie w tym miejscu, że Sąd drugiej instancji rozpoznający sprawę na skutek apelacji strony nie jest związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego, które jest zobowiązany badać i oceniać z urzędu. Wiąza go natomiast zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego. Nadto w szczególności w granicach zaskarżenia bierze z urzędu pod uwagę nieważność postępowania (vide: uchwała Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, Lex 341125).

Nie ma wątpliwości, że w niniejszej sprawie taka nieważność postępowania nie zachodzi. Nie jest także przedmiotem sporu pomiędzy stronami, że okoliczności wskazane w ustaleniach faktycznych Sądu pierwszej instancji, zaakceptowane następnie w całości przez Sąd Apelacyjny rozpoznający poprzednio apelację pozwanej, zostały ustalone prawidłowo. Istotę sporu zainicjowanego pozwem w tej sprawie stanowiła różnica w interpretacji przepisów ustawy z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, w tym także po jej nowelizacji z dniem 1 lipca 2004 roku, wprowadzonej ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 roku.

W skardze kasacyjnej, wywiedzionej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 22 czerwca 2010 r. w sprawie o sygn. akt I ACa 281/10 strona pozwana zakwestionowała wykładnię przepisów ustawy z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, poczynioną przez Sądy obu instancji, zarzucając naruszenia w tym zakresie w szczególności w odniesieniu do art. 23 ust. 1 punkt 1 litera a i litera b i ust. 2 ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP w związku z art. 23 ustęp 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. nowelizującej z dniem 1 lipca 2004 roku tę ustawę, a także przepisu art. 23 ustęp 2 i art. 47 ustęp 2 tej ustawy. Zarzuciła nadto naruszenie art. 1 a punkt 3 w związku z art. 23 ustęp 4 wyżej wskazanej ustawy, a także jej art. 24 ustęp 1 punkt 1 i punkt 4 - w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 lipca 2004 roku.

Rozpoznający skargę kasacyjną pozwanej Sąd Najwyższy, w uzasadnieniu swojego wyroku wyraził pogląd, że nie ma możliwości odniesienia się do tych zarzutów bez poczynienia dalszych ustaleń faktycznych w tej sprawie, szczegółowo określonych przez ten Sąd. Za niezbędne dla rozstrzygnięcia sprawy Sąd Najwyższy uznał poczynienie ustaleń faktycznych, określających status prawny lokalu położonego przy ul. (...) w Z., przydzielonego powodowi, a w szczególności ustalenie czy stanowił on w dacie zdania, bądź zakończenia służby wojskowej przez powoda, kwaterę w rozumieniu ustawy z 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP, niezbędną do zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych żołnierzy służby czynnej i figurującą w wykazie, o którym mowa w art. 23 ustęp 4 tej ustawy. Zdaniem Sądu Najwyższego wyjaśnienia wymaga okoliczność czy powód miał obowiązek zdać ten lokal do dyspozycji pozwanej agencji wobec zakończenia służby wojskowej czy też dalej mógł go zajmować. Nadto ustalenia te powinny być przedmiotem oceny czy nieodzowne było wydanie wobec powoda decyzji o prawie do zamieszkania, przewidzianej w art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP po jej nowelizacji z dnia 16 kwietnia 2004 roku, a co za tym idzie czy niewydanie tej decyzji rodziło skutek prawny w postaci uprawnienia powoda do odprawy mieszkaniowej. Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że brak wskazanych wyżej ustaleń faktycznych uniemożliwia rozstrzygnięcie co do prawidłowości przyjętej przez Sąd drugiej instancji wykładni i właściwego zastosowania przytoczonych przez skarżącego przepisów ustawy z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP powodując konieczność uchylenia zaskarżonego wyroku.

Sąd Apelacyjny w obecnym składzie zauważa, że takie rozstrzygnięcie w przedmiocie skargi kasacyjnej pozwanej Agencji implikuje co do zasady konieczność uchylenia także wyroku Sądu Okręgowego z dnia 18 lutego 2010 r. i przekazania mu tej sprawy do ponownego rozpoznania. Wobec stanowiska Sądu Najwyższego należy ocenić, że nie została rozpoznana istota tej sprawy w świetle przepisów prawa materialnego. Zważywszy na fakt, że powód domagał się od pozwanej odprawy mieszkaniowej, przewidzianej w znowelizowanych przepisach ustawy z dnia

22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP, której wypłaty pozwana odmawia, to istotą sprawy była kwestia, czy w danym stanie faktycznym A. I. przysługuje prawo do takiej odprawy. Chociaż Sąd Okręgowy zagadnienie to formalnie rzecz biorąc, uczynił przedmiotem swojego postępowania i rozstrzygnięcia, to jednak w ocenie Sądu Najwyższego, którą Sąd Apelacyjny w obecnym składzie podziela, brak wskazanych, szczegółowych ustaleń faktycznych nie pozwala rozstrzygnąć co do meritum o żądaniu pozwu. W tym stanie rzeczy nie jest też możliwe jedynie uzupełnienia postępowania dowodowego przed Sądem Odwoławczym. Nadto pomimo że strona pozwana na tym etapie postępowania przedłożyła „wykaz kwater” obowiązujący w dacie zwolnienia powoda ze służby wojskowej, to poza brakiem formalnego wniosku dowodowego, jest to niewystarczające w świetle stanowiska Sądu Najwyższego do rozstrzygnięcia tej sprawy.

Mając na uwadze powyższe, na podstawie przepisu art. 386 § 4 k.p.c. Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd pierwszej instancji przeprowadzi niezbędne dowody a w szczególności z dokumentów oraz z przesłuchania stron w celu ustalenia czy lokal mieszkalny, położony w Z. przy ul. (...), w którym powód zamieszkiwał na podstawie decyzji z dnia 12.04.1990 roku, stanowił w dniu 28.02.2009 roku (tj. w dacie zakończenia przez niego służby wojskowej) kwaterę w rozumieniu ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP, niezbędną do zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych żołnierzy służby czynnej i figurującą w wykazie, o którym mowa w art. 23 ustęp 4 tej ustawy. Sąd ten swoimi ustaleniami faktycznymi obejmie przyczyny, dla których powód opuścił ten lokal mieszkalny w dniu 22.08.2008 roku przekazując go do dyspozycji WAM, a w szczególności czy wynikało to z działań podjętych przez pozwaną. Sąd ten ustali nadto czy w razie zajmowania tego mieszkania w dniu zakończenia służby wojskowej powód mógłby dalej w nim mieszkać, czy też zmuszony zostałby do jego zwolnienia. Nadto Sąd Okręgowy poczyni wyjaśnienia co do tego w jaki sposób powód i jego rodzina zaspokajają swoje potrzeby mieszkaniowe po przekazaniu w dniu 22.08.2008 roku lokalu przy ul. (...) w Z. do dyspozycji WAM, a w szczególności jakie uprawnienia służyły powodowi w dacie zwolnienia tego lokalu mieszkalnego w zakresie zabezpieczenia jego potrzeb mieszkaniowych.

Ocena tych wszystkich okoliczności pozwoli na prawidłową wykładnię przepisów i ocenę czy przysługują powodowi uprawnienia z ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP, których się domaga w tej sprawie a tym samym właściwe rozstrzygnięcie o zasadności żądania pozwu.

Jednocześnie zgodnie z przepisem art. 108 § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy rozstrzygnie o kosztach postępowania apelacyjnego i kasacyjnego, zgodnie z wynikiem procesu w oparciu o obowiązujące w tej mierze przepisy.

M. IwankiewiczE. Buczkowska – Żuk E. Skotarczak